

Marcin Adamczyk

Chińska perspektywa kryzysu na wschodniej granicy Unii Europejskiej (2021-2022)

Abstrakt

Kryzys na wschodniej granicy Unii Europejskiej był w roku 2021 prawdopodobnie jednym z potencjalnie kluczowych zagrożeń dla bezpieczeństwa w Europie Środkowo-Wschodniej. W obliczu pogarszającej się sytuacji na granicy polsko-białoruskiej, w Polsce względnie popularna stała się koncepcja zaangażowania w roli mediatora Chińskiej Republiki Ludowej – o czym świadczyły liczne artykuły na czołowych portalach internetowych (jak Money.pl, Onet.pl czy Rp.pl) oraz wzrost zainteresowania tym tematem w mediach społecznościowych (zaobserwowane przez autora w szczególności w dyskusjach na portalu Twitter). U jej podstaw leżało przekonanie, iż oba państwa stanowią istotne miejsce w chińskiej polityce gospodarczej – ze szczególnym uwzględnieniem ich roli tranzytowej w ramach Nowego Jedwabnego Szlaku. Niniejszy artykuł ma być próbą odpowiedzi, na ile owa koncepcja mogła się urzeczywistnić oraz ile tak naprawdę Mińsk i Warszawa znaczą dla Chin?

Słowa kluczowe: Chiny, Polska, Białoruś, Rosja, Unia Europejska, 16+1, granica polsko-białoruska, współpraca gospodarcza, Nowy Jedwabny Szlak

Kryzys na granicy polsko-białoruskiej jawił się niewątpliwie w drugiej połowie roku 2021 jako jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla bezpieczeństwa i stabilności Europy Środkowo-Wschodniej. Zaledwie kilka miesięcy później został jednak niemal całkowicie przyćmiony przez rosyjską agresję na Ukrainę – dziś z dużą dozą pewności założyć można, iż owa sekwencja zdarzeń nie była zupełnie przypadkowa. Jak podkreślają bowiem eksperci, prezydent Republiki Białoruś Aleksander Łukaszenka bynajmniej nie mógł działać samodzielnie i bez porozumienia z prezydentem Federacji Rosyjskiej Władimirem Putinem, a same

wypadki na granicy wypełniają znamiona typowo rosyjskich działań pozoracyjnych – tzw. *maskirowki*¹. Ergo zasadna wydaje się zatem percepcja kryzysu na wschodniej granicy Unii Europejskiej (UE) jako swoistego wstępu do lutowej agresji na Ukrainę. Mając świadomość stosunku rządu Prawa i Sprawiedliwości do emigrantów z Bliskiego Wschodu i tego jak kryzysy uchodźcze rezonują w mediach europejskich czy amerykańskich, Moskwa mogła bez większego wysiłku sprokurować sytuację, w której Polska zostałaby zdyskredytowana w oczach Zachodu. Tym samym Polska i Litwa jako państwa prawdopodobnie najbardziej krytyczne wobec rosyjskiego imperializmu spośród wszystkich członków UE czy Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO) straciłyby w przededniu wojny na Ukrainie zdolność do mobilizacji państw zachodnich przeciwko agresywnej polityce Rosji. Utrudnione byłoby nie tyle stworzenie silnej koalicji *ad hoc* na rzecz zapewnienia dostaw sprzętu i uzbrojenia dla naszego wschodniego sąsiada, lecz nawet nałożenie efektywnych sankcji na Federację Rosyjską. Niemniej względnie rozważna postawa strony polskiej i litewskiej² ograniczyła ryzyko eskalacji i realizacji scenariusza, w którym światowe media obieły obrazy rannych lub być może nawet zabitych z premedytacją emigrantów/uchodźców. *Ipsa facto* kryzys z biegiem czasu zaczął wygasać i wkrótce został w dużej mierze właśnie przyćmiony przez wojnę na Ukrainie, która z oczywistych względów ogniskuje zainteresowanie znacznej części społeczności międzynarodowej *sensu largo*. Jednakowoż warto przypomnieć, iż jednym z postulowanych w polskim dyskursie sposobów na uspokojenie sytuacji na wschodniej granicy UE było zwrócenie uwagi na rozwój wypadków czy wręcz wciągnięcie do konfliktu jako potencjalnego mediatora Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL). Z tego też względu w niniejszym artykule autor zamierza przybliżyć powody, dla których Pekin miałby być potencjalnie zainteresowany rozwojem wypadków na granicy Polski z Białorusią – analizując ich miejsce w polityce gospodarczej Pekinu – oraz jednocześnie nakreślić postawę Chin wobec przedmiotowego kryzysu. Tym samym możliwa stanie się odpowiedź na pytanie o to, w jakim stopniu w oficjalnym dyskursie polityczno-medialnym³

¹ A. Szabaciuk, *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej w kontekście rosnących napięć w Europie Wschodniej (część 1)*, „Komentarze IES” 2021, vol. 167, nr 470, s. 2.

² Niewątpliwie przyjęta przez polski rząd strategia zarządzania kryzysem nie była pozbawiona pewnych istotnych słabości – czego przykładem jest niejako całkowite oddanie kontroli nad kreowaniem narracji dla mediów światowych w ręce Mińska w efekcie zastosowania całkowitej blokady medialnej strefy przygranicznej związanej z wprowadzeniem stanu wyjątkowego. Zob. *Wniosek o stan wyjątkowy przy granicy z Białorusią* [31 VIII 2021], <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/Stan-wyjatkowy-przy-granicy-z-bialorusia> (14 VII 2022); *Bezpieczeństwo Polski na pierwszym miejscu – stan wyjątkowy przy granicy z Białorusią* [3 IX 2021], <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/Stan-wyjatkowy-przy-granicy-z-bialorusia> (14 VII 2022).

³ Warto mieć na uwadze, iż w związku ze specyficzną sytuacją chińskiego rynku medialnego w postaci całkowitej dominacji i kontroli Komunistycznej Partii Chin nad tamtejszą telewizją, radiem i prasą pełnią one w gruncie rzeczy specyficzną, acz istotną rolę w ramach polityki

w Chinach kryzys na wschodniej granicy UE był obecny oraz dlaczego Państwo Środka nie było bynajmniej skłonne odegrać istotnej roli w jego rozwiązaniu? W ramach przeprowadzonych badań zostanie wykorzystany pierwotny materiał badawczy w formie artykułów opublikowanych w anglojęzycznej prasie chińskiej (zamieszczonych na portalach internetowych gazet „Global Times”, „China Daily” oraz „People’s Daily” – skierowanych do odbiorców zagranicznych) oraz wtórny materiał badawczy w postaci opracowań naukowych i analiz – w tym własnych i uprzednio przeprowadzonych badań.

Na początku niniejszych rozważań warto zastanowić się nad pozycją Europy Środkowo-Wschodniej (EŚiW) w polityce ChRL na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat. Należy podkreślić, iż od początku drugiej dekady XXI w. Pekin zwiększył swoje zainteresowanie regionem – oprócz funkcjonujących już od pewnego czasu kontaktów polityczno-gospodarczych z czołowymi państwami byłego ZSRR (Rosją⁴, Ukrainą⁵ i Białorusią), Chińczycy zainicjowali w 2012 r. działalność tzw. „formatu 16/17+1”⁶. Owa platforma wielostronnej współpracy handlowo-inwestycyjnej miała w założeniach przynieść wymierne korzyści, zarówno Chinom, jak i niewielkim państwom środkowo- i wschodnioeuropejskim. Albowiem w chińskiej narracji relacje gospodarcze z ChRL każdorazowo oparte są na zasadzie *win-win*⁷, a korzyści o sumie niezerowej to kluczowy ich wyróżnik na tle państw Zachodu – mających zdaniem Chińczyków wykorzystywać biedniejsze regiony peryferyjne⁸. Należy podkreślić, iż z perspektywy Pekinu

---

zagranicznej Pekinu. Zob. M. Adamczyk, K. Baraniuk, *Media i organizacje kulturalne jako wybrane sposoby chińskiego oddziaływania międzynarodowego*, „Wschodnioznawstwo” 2017, s. 272-277; M. Durmaj, *System medialny w Chinach*, „Media Biznes Kultura” 2022, vol. 12, nr 1, s. 158-168.

⁴ Zob. więcej: M. Kaczmarek, *Russia-China Relations in the Post-Crisis International Order*, Abingdon – Nowy Jork 2015; M. Lubina, *Niedźwiedź w cieniu smoka. Rosja-Chiny 1991-2014*, Kraków 2014; idem, *Russia and China. A Political Marriage of Convenience – Stable and Successful*, Opladen 2017.

⁵ Zob. więcej: J. Jakóbowski, K. Nieczydor, *Poniżej radarów wielkiej polityki – współpraca chińsko-ukraińska*, „Komentarze OSW” 2021, nr 395, s. 1-7; D.W. Kuzniecowa, *China and the Ukrainian Crisis: From 'Neutrality' to 'Support' for Russia*, „China Report” 2016, vol. 52, iss. 2, s. 92-111.

⁶ Do 2019 r. w skład grupy wchodziła Polska, Czechy, Słowacja, Węgry, Litwa, Łotwa, Estonia, Bułgaria, Rumunia, Słowenia, Chorwacja, Serbia, Bośnia i Hercegowina, Albania, Macedonia i Czarnogóra oraz Chiny. W 2019 r. do formatu przystąpiła Grecja, zaś w 2021 r. wystąpiła zeń Litwa: Ł. Kobiński, *Spotkanie 17+1. Trudna przyszłość formatu* [5 III 2021], <https://warsawinstitute.org/pl/spotkanie-171-trudna-przyszlosc-formatu/> (19 VII 2022); M. Stefan, *Litwa opuszcza chińską inicjatywę 17+1?*, https://ukladsil.pl/litwa_chiny/ (19 VII 2022).

⁷ M. Bąk, *Inicjatywa „16+1” z perspektywy krajów Europy Środkowej i Wschodniej*, „Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie” 2018, t. 47, nr 2, s. 28 i n.

⁸ Zob. więcej: W. Zhang, *Win-Win Cooperation is Genuine Wisdom* [17 VII 2019], <https://www.chinadaily.com.cn/a/201907/17/WS5d2e742fa3105895c2e7dd4a.html> (19 VII 2022); J. Ross, *The Basis of China's 'Win-Win' Foreign Policy* [30 III 2015], <http://www.china.org.cn/>

zdecydowana większość spośród państw „szesnastki” czy też „siedemnastki” stanowiła ówczesnie interesujący obiekt penetracji gospodarczej – głównie z powodu ich związków z Unią Europejską oraz relatywnej zamożności na tle chociażby pozostałych państw regionu. Chiny w pierwszym rządzie chciały widzieć w nowych państwach unijnych swego rodzaju lobbystów na rzecz zintensyfikowania współpracy gospodarczej⁹ czy obszar, na którym firmy zza Wielkiego Muru mogłyby się niejako uczyć operowania w trudnych europejskich warunkach. Ponadto dla Pekinu dostęp do rynków UE stanowił przede wszystkim szansę na zwiększenie peregrynacji własnych towarów, ale również dostęp do dobrej jakości żywności czy nowoczesnych technologii. Z punktu widzenia państw EŚiW relacje gospodarcze z Państwem Środka jawiły się zaś w dużej mierze jako potencjalne źródło kapitału oraz szansa na zwiększenie własnego eksportu, a częściowo również jako kolejny wektor w ich dotychczasowej polityce balansowania pomiędzy Rosją, UE i Stanami Zjednoczonymi¹⁰. Niemniej koniec końców narracja Pekinu nie okazała się zbyt przekonująca dla decydentów w większości spośród państw regionu, zaś proponowana oferta względnie mało atrakcyjna. Zadłużeniowy model inwestycji infrastrukturalnych o chińskiej proveniencji sprawdził się co prawda w państwach pozbawionych dostępu do taniego kapitału, niemniej w państwach należących do UE wciąż bezkonkurencyjnym źródłem finansowania tychże pozostają fundusze unijne. Warto zaznaczyć, iż propozycja Pekinu opiera się na dwóch filarach obejmujących preferencyjne finansowanie oraz wykonawstwo. Chiny oferują państwom rozwijającym się niskooprocentowane pożyczki (znacznie poniżej 10% w skali roku) o długim terminie spłaty i z możliwością ich kilkuletniego odroczenia. Tym samym dostęp do kapitału zza Wielkiego Muru jest równocześnie tani i łatwy – Pekin bowiem w przeciwieństwie do państw zachodnich nie obwarowuje swojej propozycji żądaniem reform w duchu demokratycznym i wolnorynkowym. Ergo ChRL uzyskuje w państwach będących kredytobiorcami szerokie wpływy oraz potencjał do dalszego rozszerzania obecności gospodarczej i politycznej. Co do zasady wykonawstwo jest jednak w większości zlecane firmom z Chin (częstokroć korzystającym z własnej siły roboczej oraz

---

opinion/2015-03/30/content_35194074.htm (19 VII 2022); X. Chen, *Win-Win Cooperation: Formation, Development and Characteristics* [17 XI 2017], https://www.ciis.org.cn/english/ESEARCHPROJECTS/Articles/202007/t20200715_3604.html (19 VII 2022).

⁹ W wywiadzie prasowym ambasador Chin w Rzeczypospolitej Polskiej bez ogródek stwierdził, iż (...) oczekuje się też [w Pekinie – autor], że Polska będzie promować ideę wyniesienia współpracy Chin z Europą Środkowo-Wschodnią na nowy poziom, aby mogła ona nadal przynosić nowe owoce. Zob.: L. Sun, *Ambasador Chin w Polsce: Zmierzymy się z wyzwaniem* [6 VII 2022], <https://www.rp.pl/publicystyka/art36657541-ambasador-chin-w-polsce-zmierzymy-sie-z-wyzwaniami> (19 VII 2022).

¹⁰ M. Kaczmarek, J. Jakóbcowski, *Chiny – Europa Środkowo-Wschodnia: „16+1” widziane z Pekinu*, „Komentarze OSW” 2015, nr 166, s. 2-5; M. Adamczyk, *Smok nad Dnieprem. Chiny w relacjach z Białorusią i Ukrainą po 2010 roku*, Sobótka 2018, s. 10.

poddostawców) – co może mieć negatywne i długotrwałe skutki dla ich stabilności gospodarczej¹¹.

Jednakowoż jak już wcześniej sygnalizowano, w 11/12 państwach EŚiW należących do UE i jednocześnie współpracujących z Chinami w ramach formatu 16/17+1 zadłużeniowy model inwestycyjny jawił się jako mało konkurencyjny na tle finansowania z funduszy unijnych. Jedynym wyjątkiem były tu Węgry, które, w dużej mierze z powodów wewnętrznych, zdecydowały się na nawiązanie ograniczonej współpracy inwestycyjnej z Chinami – co zresztą nie uszło uwadze Komisji Europejskiej, gdyż okoliczności wyłonienia chińsko-węgierskiego konsorcjum mającego zmodernizować węgierski odcinek linii kolejowej Budapeszt-Belgrad były mocno podejrzane¹². *Notabene* pomimo iż przez Chińczyków jako nieformalny lider regionu postrzegana jest Polska – głównie ze względu na największą populację i PKB ze wszystkich państw EŚiW – to najsilniej o bliskie relacje z Pekinem zabiegają właśnie Węgrzy – co jednocześnie znajduje odbicie w realnych efektach współpracy¹³. *Ergo* z biegiem czasu szereg państw europejskich uczestniczących w formacie 16/17+1 było coraz bardziej rozczarowanych efektami gospodarczych relacji z ChRL. Z zapowiadanych owocnych kontaktów niewiele bowiem wyszło – choć w 2020 r. Pekin z dumą ogłosił, iż wolumen wymiany handlowej pomiędzy „siedemnastką” a Chinami po raz pierwszy w historii przekroczył 100 mld USD¹⁴. Z drugiej strony stanowiło to zaledwie ok. 2% całości chińskich obrotów handlowych z roku poprzedniego¹⁵. Warto zaznaczyć, iż z powyższej kwoty na Polskę przypadało blisko 24 mld USD – niemniej deficyt RP w handlu z ChRL okazał się w efekcie znaczny i wyniósł przeszło 19,9 mld USD. Nie bez powodu bowiem Warszawa i państwa sąsiednie narzekają na bariery w handlu z Chinami – szczególnie na rynku spożywczym – oraz znikome efekty licznych porozumień handlowych¹⁶. Siłą rzeczy kolejne chińskie enuncjacje odnośnie rychłego i skokowego zwiększenia wolumenu wymiany handlowej

¹¹ M. Adamczyk, *Smok nad Dnieprem...*, s. 10-11; P. Rutkowska, M. Adamczyk, *The Chinese People's Republic Investment Engagement in Belarus and Ukraine after 2010*, „Nowa Polityka Wschodnia” 2018, vol. 16, nr 1, s. 70-71; J. Jakóbowski, M. Kaczmarek, *Nietrafiona oferta Pekinu: „16+1” a chińska polityka wobec Unii Europejskiej*, „Komentarze OSW” 2017, nr 250, s. 2 i n.

¹² J. Jakóbowski, M. Kaczmarek, *op.cit.*, s. 5; R. Czubiński, *Węgry: Chińskie kredyty na modernizację magistrali. Umowa utajniona* [21 V 2020], <https://www.rynek-kolejowy.pl/mobile/wegry-chinskie-kredyty-na-modernizacje-magistrali-umowa-utajniona-96834.html> (19 VII 2022).

¹³ M. Bąk, *op.cit.*, s. 37; M. Kaczmarek, J. Jakóbowski, *op.cit.*, s. 5-6; M. Przychodniak, *Inicjatywa 16+1 i wyzwania dla współpracy Chin z Europą Środkowo-Wschodnią*, „Biuletyn PISM” 2017, vol. 1563, nr 121, s. 1-2.

¹⁴ Ł. Kobierski, *op.cit.*

¹⁵ *China Trade Balance, Exports and Imports by Country and Region 2019*, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2019/TradeFlow/EXPIMP> (19 VII 2022).

¹⁶ M. Przychodniak, *Szczyt 17+1...*, s. 1; M. Lasoń, *op.cit.*, s. 48. Warto zaznaczyć, iż podczas jednego tylko szczytu „siedemnastki” w 2021 r. podpisano ich blisko 60, choć w dużej mierze były to umowy dwustronne. Ł. Kobierski, *op.cit.*

są traktowane w stolicach regionu raczej jako zapowiedź dalszej realizacji partykularnego interesu Pekinu niż jakościowej zmiany w relacjach pomiędzy państwami grupy¹⁷. Z punktu widzenia polskich władz szczególnie irytujące są właśnie wspomniane bariery stawiane przed polskim eksportem produktów rolnych i spożywczych – pomimo podpisania przed paroma laty stosownych porozumień oraz szumnych zapowiedzi¹⁸ – jak i relatywnie nikle inwestycje Chińczyków nad Wisłą. Spośród przeszło 2,25 bln USD chińskich inwestycji po 2005 r. na świecie do naszego kraju trafiło zaledwie 2,81 mld USD – blisko dwukrotnie mniej niż na Węgry i nawet dziewięciokrotnie mniej niż do Serbii¹⁹. Dla porównania, w tym samym przedziale czasowym do Polski napłynęły bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) o łącznej wartości ok. 240 mld USD²⁰. Dość powiedzieć, iż w przeciągu ostatnich 5 lat w naszym kraju kilkakrotnie więcej niż Chińczycy zainwestowały firmy z Korei Południowej czy Japonii²¹.

W tym miejscu należy podkreślić, iż Chiny pod pewnymi względami odmiennie postrzegają kluczowe poradzieckie państwa Europy Wschodniej – Ukrainę, Białoruś czy Rosję. Ich rola jako destynacji inwestycyjnych czy rynków zbytu dla towarów zza Wielkiego Muru niewiele się różni od tej, jaką z chińskiej perspektywy miały pełnić państwa „szesnastki” – z zastrzeżeniem, iż produkowane na Białorusi czy Rosji towary miały raczej trafiać na pozostałe rynki wschodnie (poradzieckie) niż na rynek unijny. Kluczowe w tym kontekście jest członkostwo obu państw w Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (EUG) – wraz z Kazachstanem, Armenią oraz Kirgistanem²². Jakkolwiek od lat 90. XX w. Mińsk, Kijów czy

¹⁷ Ł. Kobierski, *op.cit.*; M. Przychodniak, *Szczyt 17+1: kryzys we współpracy Chin z Europą Środkową*, „Komentarz PISM” 2021, nr 13, s. 1-2.

¹⁸ M. Habowski, *Elementy zmiany i kontynuacji w polityce Rzeczypospolitej Polskiej wobec Chińskiej Republiki Ludowej po 2015 r.*, „Dyplomacja i Bezpieczeństwo” 2016, vol. 4, nr 1, s. 181 i n.; M. Lasoń, *Miejsce Chińskiej Republiki Ludowej w polityce zagranicznej Polski w drugiej dekadzie XXI w.*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2018, nr 2, s. 37-50.

¹⁹ M. Przychodniak, *Szczyt 17+1...*, s. 1; M. Bąk, *op.cit.*, s. 34-35; *China Global Investment Tracker*, <https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/> (21 VII 2022).

²⁰ *Foreign Direct Investment, Net Inflows (BoP, Current US\$) – Poland*, https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?end=2020&locations=PL&most_recent_year_desc=false&start=2005 (21 VII 2022).

²¹ M. Adamczyk, P. Pietkun, *List intencyjny oraz negocjacje w praktyce relacji gospodarczych z Republiką Korei na tle trzydziestolecia nawiązania stosunków polsko-koreańskich*, [w:] *Europa Środkowa i Wschodnia. Dekady wolności – czas przemian. Tom 3: Społeczno-gospodarcze aspekty przemian w Europie Środkowej i Wschodniej przed i po 1989 roku*, red. M. Adamczyk, M. Siekierka, M. Lubicz Miszewski, Poznań 2021, s. 234; A. Czerniak, K. Blauth, *Co przyniosły inwestycje zagraniczne. Wpływ na gospodarkę Polski w ostatnim ćwierćwieczu*, Warszawa 2017, s. 8 i n.

²² P. Rutkowska, M. Adamczyk, *op.cit.*, s. 78; J. Jakóbowski, K. Kłysiński, *Partnerstwo niestrategiczne. Stosunki białorusko-chińskie*, „Prace OSW” 2021, nr 81, s. 5, 12. Więcej nt. EUG zob.: E. Gostomski, T. Michałowski, *Euroazjatycka unia gospodarcza – próba ożywienia instytucjonalnej integracji gospodarczej na obszarze dawnego ZSRR*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego” 2015, nr 41, t. 1, s. 81-92;

Moskwa miały również stanowić źródło względnie nowoczesnego uzbrojenia czy sprzętu wojskowego – od silników lotniczych i okrętowych poczynając na okrętach klasy lotniskowców kończąc – oraz technologii do ich dalszej produkcji za Wielkim Murem²³. Warto podkreślić, iż w ramach wspomnianej trójki zachodzi również swoista specjalizacja jeżeli chodzi o peregrynowane za Wielki Mur dobra cywilne – Ukraina dostarcza Chinom w głównej mierze żywność czy rudy metali, Białoruś nawozy sztuczne, zaś Rosja surowce energetyczne²⁴. Z punktu widzenia chińskich decydentów współpraca z państwami poradzieckimi ma jeszcze jedną niezaprzeczną zaletę w postaci podatnych na korupcję i jednocześnie relatywnie stabilnych elit władzy, z którymi można zawierać długoterminowe porozumienia gospodarcze czy polityczne – szczególnie w przypadku Białorusi i Rosji, gdzie rządy od przeszło dwóch dekad spoczywają w rękach ludzi wywodzących się z jednego środowiska i gdzie wpływy Zachodu są marginalne. Warto zaznaczyć, iż początek intensywnych relacji na linii Mińsk-Pekin datuje się na okolice roku 2005 – przynajmniej pięć lat wcześniej niż Chińczycy zaangażowali się gospodarczo i politycznie w państwach Europy Środkowej położonych na zachód od Bugu²⁵. Przyczyny takowego stanu rzeczy były w gruncie rzeczy prozaiczne – państwa słabo rozwinięte posiadały znacznie niższe oczekiwania względem chińskiej penetracji ekonomicznej, a co za tym idzie cena nawiązania współpracy była niewygórowana. Nie bez znaczenia był również fakt, iż w państwach pozbawionych łatwego i nieobwarowanego żądaniami reform dostępu do kapitału wysłannicy z Pekinu byli witani z otwartymi rękoma, zaś chińskie korporacje miały szerokie pole manewru i mogły operować w dużo mniej restrykcyjnym czy konkurencyjnym środowisku gospodarczym niż miałyoby to miejsce w państwach rozwiniętych – czego najlepszym przykładem są relacje Chin z państwami afrykańskimi²⁶.

A. Michalik, *Unia Euroazjatycka – realną szansą dla integracji gospodarczej w regionie?*, „Studia Ekonomiczne” 2015, nr 228, s. 37-48.

²³ Zob. więcej: M. Adamczyk, *Smok nad Dnieprem...*, s. 43-45, 67-69; idem, *Współpraca wojskowa kluczowym elementem relacji między Federacją Rosyjską a Chińską Republiką Ludową*, [w:] *Oblicza współczesnego terroryzmu*, red. G. Libor, b.m.w. 2016, s. 173-192; M. Adamczyk, P. Rutkowska, *Arms Trade in the Current Military Relations between the People's Republic of China and Ukraine, and Its Role in Development of the Chinese Military Potential*, „Historia i Polityka” 2019, vol. 35, nr 28, s. 71-85.

²⁴ M. Adamczyk, *Smok nad Dnieprem...*, s. 40-41, 55-57; G. Gavrillo, D.A. Dashkevich, Q. Peiyu, *Economic Cooperation between Republic of China and Republic of Belarus in the Context of Implementing the One Belt, One Road Foreign Economic Strategy*, „Studia Periegetica” 2019, vol. 25, nr 1, s. 14-15, 24.

²⁵ M. Adamczyk, *Smok nad Dnieprem...*, s. 24-25.

²⁶ Na temat chińskiego zaangażowania w Afryce zob. E. Ambukita, *Chińskie inwestycje w Afryce – szanse czy zagrożenie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse. Rynki Finansowe. Ubezpieczenia” 2015, nr 74, t. 2, s. 669-679; Ł. Firmanty, *Afryka we współczesnej polityce Chińskiej Republiki Ludowej*, Toruń 2013; D. Kopiński, *Ekspansja gospodarcza Chin w Afryce – szansa na rozwój czy początek neokolonizacji?*, [w:] *Afryka na progu XXI wieku*.

Należy podkreślić, iż prezydent Aleksander Łukaszenka gościł w Chinach od początku swoich rządów blisko dziesięciokrotnie – podczas kolejnych wizyt sygnowano liczne porozumienia mające w zamyśle przyczynić się do wzrostu wolumenu dwustronnej wymiany handlowej i chińskich inwestycji nad Dnieprem. Pekin miał po 2005 r. zainwestować kilka miliardów w rozbudowę infrastruktury drogowej i kolejowej na Białorusi, modernizację mińskiego lotniska, przemysł lekki czy sieci przesyłowe – jednak sztandarowymi projektami Chińczyków miał być stołeczny park przemysłowy „Wielki Kamień” oraz montownia samochodów marki Geely²⁷. Efekty okazały się jednak dalekie od oczekiwanych – należy zacząć od tego, iż w 2019 r. ChRL była dopiero na 9. miejscu wśród odbiorców białoruskiego eksportu (nieomal 2% wolumenu), ale już na 2. miejscu pośród państw peregrynujących swoje dobra nad Dniepr (blisko 10% wolumenu). Siłą rzeczy Mińsk zanotował deficyt handlowy w relacjach z Chinami w wysokości przeszło 3 mld USD²⁸. Chińskie inwestycje, pomimo hucznych zapowiedzi, okazały się rachityczne – udział BIZ zza Wielkiego Muru miał póki co nie przekroczyć 3% łącznej wartości wszystkich inwestycji zagranicznych na Białorusi – zaś szeroko udzielane przez Pekin kredyty inwestycyjne okazują się trudne do spłacenia dla niewydolnego gospodarczo państwa białoruskiego²⁹. Sztandarowy projekt „Wielkiego Kamienia” funkcjonuje natomiast w ograniczonym zakresie, a łączne inwestycje na jego terenie ledwo przekroczyły 1 mld USD – z czego bezpośrednio z Chin pochodziło niecałe 700 mln USD. Warto zaznaczyć, iż chiński zadłużeniowy model inwestycyjny, choć pozwala na realizację spektakularnych projektów w relatywnie krótkim czasie, to jednak z racji swojej specyfiki przyczynia się do szybkiego wzrostu zadłużenia zagranicznego – w przypadku Mińska już nawet 20% zagranicznego długu publicznego przypada na Chiny. Ponadto inwestycje podług modelu o chińskiej proveniencji w ograniczonym tylko stopniu pobudzają lokalną gospodarkę, albowiem większość prac budowlanych jest wykonywana

---

Polityka. Kwestie społeczne i gospodarcze, red. D. Kopiński, A. Żukowski, Warszawa 2009, s. 221-232.

²⁷ G. Gavrillo, D.A. Dashkevich, Q. Peiyu, *op.cit.*, s. 17 i n.; M. Adamczyk, *Smok nad Dnieprem...*, s. 26-28; P. Rutkowska, M. Adamczyk, *op.cit.*, s. 73-73; S. Kharchuk, *What Is Drawing Xi's China and Lukashenko's Belarus Closer?*, „Polish Political Science Yearbook” 2021, vol. 50, nr 3, s. 69 i n. Zob. więcej nt. projektu „Wielki Kamień”: L. Zhigao, M. Dunford, L. Weidong, *Coupling National Geo-Political Economic Strategies and the Belt and Road Initiative: The China-Belarus Great Stone Industrial Park*, „Political Geography” 2021, nr 84, s. 1-13.

²⁸ J. Jakóbski, K. Klysiński, *op.cit.*, s. 18 i n.; G. Gavrillo, D.A. Dashkevich, Q. Peiyu, *op.cit.*, s. 17; A.M. Dyner, *Znaczenie współpracy z Chinami dla Białorusi*, „Biuletyn PISM” 2018, vol. 1679, nr 106, s. 1-2; *Belarus Trade Balance, Exports and Imports by Country and Region 2019*, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/BLR/Year/2019/TradeFlow/EXPIMP> (23 VII 2022); *Ekspansja Chin na Białorusi: dlaczego Mińsk się jej nie boi?* [11 IX 2019], <https://studium.uw.edu.pl/ekspansja-chin-na-bialorusi-dlaczego-minsk-sie-jej-nie-boi/> (24 VII 2022).

²⁹ J. Jakóbski, K. Klysiński, *op.cit.*, s. 5-6; A.M. Dyner, *op.cit.*, s. 1-2.

przez firmy i pracowników z Państwa Środka oraz z wykorzystaniem chińskich materiałów budowlanych³⁰. Jednocześnie wbrew utartej opinii korporacje zza Wielkiego Muru nie są bynajmniej obojętne na wszelakiego rodzaju naciski czy tym bardziej sankcje Zachodu – czego najlepszym przykładem jest wycofanie się chińskich banków z finansowania kompleksu wydobywczo-produkcyjnego potasu na Białorusi³¹.

Na podstawie powyższych enuncjacji można się pokusić o konstatację, iż zainteresowanie Polską ze strony Pekinu jest w dużej mierze ograniczone – nasz kraj bowiem nie jest w stanie zapewnić Chinom zbyt wielu cennych surowców (poza rudą miedzi), płodów rolnych czy zaawansowanych technologii. Co prawda Chińczycy starają się oddziaływać na nastroje w polskim społeczeństwie i kształtować je stosownie do swoich potrzeb³², niemniej na drodze staje im w pierwszym rzędzie niezrozumienie uwarunkowań historycznych i percepcji otoczenia międzynarodowego – ze szczególnym uwzględnieniem pozycji Rosji i Stanów Zjednoczonych. Stąd chociażby brak zrozumienia dla immanentnego dla polskiej polityki zagranicznej *bandwagoningu* względem USA – z oczywistych względów zjawisko to pogłębia się wraz ze wzrostem agresywnych tendencji w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej. Koniec końców Polska w oczach decydentów z Państwa Środka stanowi mało znaczącą destynację eksportową i inwestycyjną oraz względnie istotny punkt tranzytowy na drodze do Europy Zachodniej. To właśnie ów potencjał związany z infrastrukturą transportową w ramach Nowego Jedwabnego Szlaku miał swego czasu zostać potencjalnie wykorzystany przez polski rząd jako swoisty lewar w relacjach z Białorusią³³ – przez Polskę przechodzi bowiem nawet 90% chińskich towarów dostarczanych do Europy drogą lądową. Niemniej pomimo hucznych zapowiedzi zwiększenia przepustowości

³⁰ J. Jakóbcowski, K. Kłyśiński, *op.cit.*, s. 6, 21 i n.; M. Adamczyk, *Smok nad Dnieprem...*, s. 39; P. Rutkowska, M. Adamczyk, *op.cit.*, s. 70-71, 77; *Ekspansja Chin na Białorusi...*

³¹ I. Trusewicz, *Chiny opuszczają Łukaszenkę. Wielkich pieniędzy nie będzie* [2 IX 2021], <https://www.rp.pl/biznes/art18878161-chiny-opuszczaja-lukaszenke-wielkich-pieniedzy-nie-bedzie> (25 VII 2022); R. Szoszyn, *Zachód odstrasza przyjaciół Mińska. Chiny odwracają się od Łukaszenki* [3 IX 2021], <https://www.rp.pl/polityka/art18880531-zachod-odstrasza-przyjaciol-minska-chiny-odwracaja-sie-od-lukaszenki> (25 VII 2022).

³² Głównie za pośrednictwem mediów czy instytucji kulturalnych (Instytutów Konfucjusza) lub współpracowników służb specjalnych – niemniej zasięg takowego oddziaływania zdaniem autora jest w istocie dużo mniejszy niż w innych państwach. Zob. M. Adamczyk, K. Baraniuk, *Media i organizacje kulturalne...*, s. 269 i n. Zob. szerzej: M. Adamczyk, K. Baraniuk, *Wywiad Chińskiej Republiki Ludowej – zarys struktur i metod działalności*, „*Studia Orientalne*” 2017, vol. 12, nr 2, s. 34-58.

³³ P. Szczotka, *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej. Czy Chiny mogą pomóc z niego wyjść?* [6 XII 2021], <https://warsawinstitute.org/pl/kryzys-na-granicy-polsko-bialoruskiej-czy-chiny-moga-pomoc-z-niego-wyjsc/> (23 VII 2022); *Jak rozwiązać kryzys na granicy? „Chiny mogą zakulisowo wywierać presję”* [11 XI 2021], <https://next.gazeta.pl/next/7,151003,27790213,jak-rozwiazac-kryzys-na-granicy-polsko-bialoruskiej-chiny.html> (23 VII 2022).

szlaków kolejowych z Chin do Europy wciąż tą drogą dostarczanych jest zaledwie 10% wolumenu chińskiego eksportu³⁴. Siłą rzeczy zamknięcie odpowiedzialnego za odprawy większości pociągów z Państwa Środka terminalu w Małaszewiczach³⁵ byłoby zapewne przeciwnie skuteczne – Warszawa odniosłaby bowiem z tego tytułu zapewne wymierne straty gospodarcze³⁶ i być może częściowo polityczne – a przede wszystkim nie miałyby to większego wpływu na działania chińskich władz³⁷. Nie byłby to jednak efekt jakiegoś szczególnego faworyzowania przez tamtejszych decydentów administracji prezydenta Łukaszenki, gdyż, jak już wcześniej wykazano – wbrew pozorom i długoletnim zapowiedziom – Republika Białoruś również nie odgrywa w polityce gospodarczej Chin istotnej roli.

Warto podkreślić, iż stosunek ChRL wobec kryzysu na wschodniej granicy UE od początku cechowała daleko posunięta dezynwoltura – doskonale zresztą widoczna w tamtejszych mediach internetowych, które wyjątkowo skąpo go relacjonowały i w zasadzie unikały stanowczej krytyki pod adresem Warszawy czy Mińska. Należy przypomnieć, iż anglojęzyczne media pełnią w Chinach rolę

³⁴ M. Lasoń, *op.cit.*, s. 43.; *Jak rozwiązać kryzys na granicy...*; Y. Yin, D. Zhang, *Belarus Ready to Offer Alternative to Lithuanian Products to China: Ambassador* [16 XII 2021], <https://www.globaltimes.cn/page/202112/1241669.shtml> (21 VII 2022); K. Izdebska-Białka, *Jak rozwiązać kryzys na granicy? „Chiny mogą zakulisowo wywierać presję”* [10 XI 2022], <https://www.money.pl/gospodarka/jest-sposob-na-lukaszenke-bezprecedensowe-sytuacje-wymagaja-bezprecedensowych-reakcji-6703308264586112a.html> (21 VII 2022).

³⁵ To właśnie przez terminal w Małaszewiczach – gdzie spotyka się linia szerokotorowa wiodąca ze wschodu i normalnotorowa charakterystyczna dla europejskiej sieci kolejowej – dostarczana jest znacząca większość ładunków z Chin do Europy. Jest to bowiem w zasadzie jedyny tego rodzaju terminal na polsko-białoruskiej granicy. Warto zaznaczyć, iż w przeciągu całego 2018 r. liczba obsłużonych tam pociągów sięgnęła poziomu nawet 2,2 tys. składów, zaś 98% przechodzących przez terminal ładunków – o wartości nawet 1,8 mld EUR w 2019 r. – stanowiły te pochodzące zza Wielkiego Muru. Zob. E.J. Szymańska, M. Wielechowski, *The New Silk Road Importance for Polish-Chinese Trade Relations*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Ekonomika i Organizacja Logistyki” 2019, vol. 3, nr 4, s. 105 i n.; T. Jarmołowicz, *Polska kolej a Nowy Jedwabny Szlak*, „Refleksje” 2018, nr 18, s. 118 i n.; A. Jakubowski et al., *Poland as a Hub of the Silk Road Economic Belt: Is the Narrative of Opportunity Supported by Developments on the Ground?*, „Asia Europe Journal” 2020, nr 18, s. 380 i n.

³⁶ P. Szczotka, *op.cit.*; K. Izdebska-Białka, *op.cit.*

³⁷ P. Szczotka, *op.cit.*. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż za Wielkim Murem nie lekceważono całkowicie zapowiedzi o ewentualnym zamknięciu granicy z Białorusią przez Polskę – stąd w ChRL rozważano znacznie szersze niż dotychczas wykorzystanie tras kolejowych przez Turcję, Ukrainę czy Rosję (ale z wyłączeniem Polski i Białorusi). Zob. S. Whelan, *China-Europe Rail Freight Rising, But Border Tension Sparks New Routes* [22 XI 2021], <https://theloadstar.com/china-europe-rail-freight-rising-but-border-tension-sparks-new-routes/> (21 VII 2022); Y. Yin, D. Zhang, *Companies Skittish about Rail Link Between Poland, Belarus* [16 XII 2021], <https://www.globaltimes.cn/page/202111/1239127.shtml> (21 VII 2022); *China Launches Freight Train to Germany Bypassing Belarus* [4 I 2022], <https://belsat.eu/en/news/04-01-2022-china-launches-freight-train-to-germany-bypassing-belarus/> (21 VII 2022).

dość specyficzną, służąc rządzącej tym państwem niepodzielnie KPCh za jedno z narzędzi polityki zagranicznej, celem oddziaływania na zagraniczną opinię publiczną. Sprzyja temu zarazem ich szczególne miejsce w ramach chińskiego systemu politycznego – rynek prasowy podlega bowiem w całości kontroli Głównego Urzędu Prasy i Publikacji (GAPP), zaś dyrektor agencji prasowej *Xinhua* (pol. „Nowe Chiny”) każdorazowo zasiada w chińskim rządzie w randzie ministra – oraz rozbudowany system cenzury – zarówno tej rządowej, prowadzonej w wykonaniu GAPP, jak i autocenzury będącej powszechnym zjawiskiem wśród chińskich dziennikarzy i redaktorów³⁸. Ergo dyskurs medialny za Wielkim Murem uznać należy za w pełni odzwierciedlający punkt widzenia decydentów z Pekinu i zarazem świadomie realizujący postawione przez administrację rządową cele polityki zagranicznej Państwa Środka.

W tym miejscu warto wskazać, iż publikacje anglojęzycznej prasy chińskiej nt. sytuacji na granicy polsko-białoruskiej podzielić można na dwie kategorie. Pierwszą są względnie neutralne relacje – będące częstokroć przedrukami z publikacji innych portali, zawierającymi liczne cytaty wypowiedzi wysokiej rangi przedstawicieli państw czy organizacji międzynarodowych. Dla przykładu pod koniec lipca 2021 r. „Global Times” w przedruku artykułu agencji prasowej Reuters cytował zapowiedź ministra spraw wewnętrznych RFN Horsta Seehofera odnośnie potrzeby zwiększenia kontroli nad granicą niemiecko-polską w związku ze zwiększonym napływem migrantów *via* Białoruś. Co ciekawe, redakcja zwróciła również uwagę na pozytywny stosunek szefa niemieckiego MSW względem zapowiadanych przez polski rząd planów budowy muru na wschodniej granicy unijnej³⁹. Artykuł z sierpnia – będący przedrukiem depeszy Agencji France-Press – był natomiast zapisem sporu pomiędzy wysokim komisarzem Narodów Zjednoczonych do spraw uchodźców, a polskim rządem odnośnie statusu migrantów na granicy z Białorusią. Warto zaznaczyć, iż zostały w nim przytoczone również racje Warszawy – łącznie z określeniem kryzysu jako „ataku hybrydowego” czy też „szantażu” ze strony Mińska⁴⁰. W ostrzejszym tonie był natomiast sformułowany artykuł z grudnia tego samego roku zamieszczony na stronie dziennika „People’s Daily” i będący kolejnym przedrukiem – tym razem z publikacji chińskiej agencji *Xinhua* – opatrzonym stosownym materiałem fotograficznym wykonanym w obozach dla migrantów znajdujących się po białoruskiej stronie

³⁸ Zob. więcej: M. Adamczyk, K. Baraniuk, *Media i organizacje kulturalne...*, s. 272 i n.; M. Adamczyk, *Media we współczesnym państwie totalitarnym na przykładzie Chińskiej Republiki Ludowej*, [w:] *Media XXI wieku. Studia Interdyscyplinarne*, red. A. Momot, A. Drabina, Wrocław 2016, s. 17 i n.

³⁹ *Germany to Strengthen Controls on Polish Border* [25 X 2021], <https://www.globaltimes.cn/page/202110/1237229.shtml> (21 VII 2022).

⁴⁰ *Poland Urged to Take in Migrants Amid Belarus Row* [25 VIII 2021], <https://www.globaltimes.cn/page/202108/1232417.shtml> (21 VII 2022).

granicy. Niemniej także i on w zasadzie był cytatem lub omówieniem wypowiedzi Komisarz Praw Człowieka Rady Europy Dunji Mijatović po jej wizycie w Polsce⁴¹.

Drugi rodzaj publikacji stanowią natomiast krótkie komentarze odnośnie kryzysu w ramach szerszych propagandowych wywodów o antyamerykańskim czy antyzachodnim rysie – gdzie przedstawiano go jako bezpośredni efekt imperialistycznej polityki USA, UE, Francji czy Wielkiej Brytanii i jednocześnie przejaw kryzysu w łonie świata zachodniego. Ich szczególnie nagromadzenie było widoczne pod koniec roku 2021 i niewątpliwie miało związek z zastraszającym się sporem na linii Pekin-Wilno⁴², wpisującym się rzecz jasna w szerszy kontekst globalnej rywalizacji amerykańsko-chińskiej. I tak w listopadzie „China Daily” donosił o pogarszającej się sytuacji na granicy polsko-białoruskiej, podkreślając przy tym, iż stanowiła ona odzwierciedlenie szerszego kryzysu w ramach Unii i jednocześnie efekt tarć na linii Bruksela-Warszawa⁴³. W grudniu natomiast szerszy atak przypuszczono właśnie na Stany Zjednoczone, które w kolejnych artykułach zamieszczonych w „Global Times” i „People’s Daily” były obwiniane m.in. o spowodowanie po 2001 r. wojen, które łącznie objęły swoim zasięgiem nawet 40% państw na świecie i kosztowały życie ponad 800 tys. ludzi oraz zmusiły do emigracji dalsze ponad 38 mln. O skali absurdu chińskiej propagandy najlepiej świadczy przypisywanie USA odpowiedzialności za Arabską Wiosnę – ze szczególnym uwzględnieniem konfliktu w Syrii – i powstanie tzw. Państwa Islamskiego na syryjsko-irackim pograniczu. W tym kontekście kryzys na wschodniej granicy UE jest przedstawiany właśnie jako bezpośredni efekt kolejnych wojen toczonych przez Amerykę i co za tym idzie przez nią sprowokowany. Z oczywistych względów o jakimkolwiek udziale Rosji w wojnie w Syrii czy w sprokurowaniu kryzysu uchodźczego mowy nie ma⁴⁴. Podobna w tonie, lecz wymierzona w państwa Unii Europejskiej, była również grudniowa publikacja agencji Xinhua – za przyczynę kryzysu podając agresję Zachodu na Libię czy Afganistan. Należy podkreślić, iż pośrednio artykuł ten – poprzez ukazanie rzekomej brutalności i rosnącej liczby ofiar wśród migrantów – był wymierzony również w Polskę⁴⁵. Kolejny, wart

---

⁴¹ W. Zhong, *Human Rights Situation on Poland-Belarus Border „Alarming”: Senior Official* [21 XII 2021], <http://en.people.cn/n3/2021/1121/c90000-9922225.html> (21 VII 2022).

⁴² Zob. V. Beniušis, *Jak Litwa znalazła się na celowniku Chin?* [16 IX 2021], <https://przegladbaltycki.pl/17706,jak-litwa-znalazla-sie-na-celowniku-chin.html> (21 VII 2022).

⁴³ S. Chen, *Poland-Belarus Situation Reflects Wider EU Crisis* [18 XI 2021], <https://global.china-daily.com.cn/a/202111/18/WS6195a4b9a310cdd39bc75f85.html> (21 VII 2022).

⁴⁴ W. Zhong, J. Liang, *Cries for Survival, Justice – Overseas Human Rights Survey (Part I)* [13 XII 2021], <http://en.people.cn/n3/2021/1213/c90000-9931790.html> (21 VII 2022); P. Xin, *Uncle Sam Spreading Self-Righteous Democracy is ‘Weapon of Mass Destruction’ in Targeted Countries* [27 XII 2021], <https://www.globaltimes.cn/page/202111/1240034.shtml>, (21 VII 2022).

⁴⁵ J. Lu, H. Lin, J. Li, *Xinhua Headlines: Amid Worsening Refugee Crisis on Poland-Belarus Border, Calls Grow for Prompt, Responsible Solution* [18 XII 2021], http://www.news.cn/english/2021-11/18/c_13110318431.htm (21 VII 2022).

odnotowania, atak chińskiego „Global Times” na Francję, Wielką Brytanię i rzecz jasna Stany Zjednoczone miał tym razem miejsce w czerwcu przy okazji Światowego Dnia Uchodźcy. Zachód po raz kolejny jest w nim oskarżany o prowokowanie wojen – pod płaszczykiem niesienia wolności i demokracji – powodujących ostatecznie globalną katastrofę humanitarną. Państwa NATO zostały w nim oskarżone m.in. o doprowadzenie do wybuchu wojny rosyjsko-ukraińskiej w wyniku dążenia do okrążenia Rosji i co za tym idzie obniżenia jej poziomu bezpieczeństwa. Artykuł ilustruje zdjęcie z polsko-białoruskiej granicy, co niewątpliwie ma zasugerować czytelnikowi związek pomiędzy owym kryzysem, a polityką mocarstw Zachodu⁴⁶. Warto zaznaczyć, iż artykuły krytyczne względem nich mogą być również łączone z innego rodzaju enuncjacjami propagandowymi, mającymi na celu podkreślić wyważone stanowisko Chin czy też w odpowiednio pozytywnym świetle przedstawić ich zaangażowanie w pomoc państwom rozwijającym się⁴⁷.

Rekapitułując, Pekin nie stronił zatem od instrumentalnego wykorzystania kryzysu celem obniżenia globalnego zaufania do państw Zachodu (a w szczególności Stanów Zjednoczonych) oraz jako okazji do kreowania wizerunku odpowiedzialnego członka społeczności międzynarodowej. Nie zmienia to jednak faktu, iż wydarzenia na wschodniej granicy UE *per se* były w Chinach traktowane z dużą dezynwolturą – co znalazło odzwierciedlenie w nielicznych i wyważonych w tonie publikacjach w anglojęzycznych mediach chińskich oraz jeszcze bardziej skąpych wypowiedziach przedstawicieli MSZ Chin⁴⁸. Powodem tego swoistego *désintéressement* Pekinu jest z jednej strony ograniczona rola jaką Białoruś i Polska odgrywają w polityce gospodarczej Chin – *ergo* reperkusje związane z jego potencjalną eskalacją nie były specjalnie dojmujące dla państwa chińskiego. Siłą rzeczy Chińczycy nie mieli większych podstaw do podjęcia się roli mediatora w sporze pomiędzy Polską a Białorusią – szczególnie, że przedmiotowy kryzys sprokrowany został w oczywisty sposób przez Rosję, a chińska narracja zrzucająca odium za jego rozpętanie na rzekomo sprowokowane przez Zachód wojny na Bliskim Wschodzie była zadziwiająco spójna z propagandą białoruską i rosyjską⁴⁹. Niewątpliwie jakiegokolwiek zaangażowanie ze strony Chin mogłoby zostać odczytane w Moskwie jako naruszenie rosyjskich interesów czy wręcz strefy wpływów. Niemniej ze wspomnianych wcześniej powodów w postaci

⁴⁶ *Global Refugee Figure Surpasses 100 Million Mark, Over Half Directly Caused by US-Waged Wars* [26 VI 2022], <https://www.globaltimes.cn/page/202206/1269055.shtml> (21 VII 2022).

⁴⁷ Zob. m.in.: *Global Refugee Figure Surpasses...*; J. Lu, H. Lin, J. Li, *op.cit.*

⁴⁸ S. Kharchuk, *China's „Strategic Silence” on the Poland-Belarus Border Crisis* [22 XII 2021], <https://chinaobservers.eu/chinas-strategic-silence-on-the-poland-belarus-border-crisis/> (21 VII 2022); *Foreign Ministry Spokesperson Zhao Lijian's Regular Press Conference on November 16, 2021* [16 XII 2021], https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/202111/t20211116_10448981.html (21 VII 2022).

⁴⁹ A. Szabaciuk, *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej w percepcji władz Federacji Rosyjskiej i Białorusi*, „Komentarze IEŚ” 2021, vol. 144, nr 447, s. 1-2.

ograniczonych związków gospodarczych z Warszawą i Mińskiem, Pekin nie miał istotnych motywów do podjęcia jakichkolwiek działań mogących naruszyć jego bliskie, a wręcz *quasi*-sojusznicze relacje z Rosją⁵⁰. Brak zainteresowania Chińczyków zaangażowaniem na rzecz rozwiązania kryzysu na wschodniej granicy UE wynikał również z faktu, iż u samych jego założeń leżało rosyjsko-białoruskie dążenie do osłabienia wewnętrznej jedności w ramach NATO i UE, jak i szerzej wizerunku tychże organizacji i ich państw członkowskich na świecie. Należy podkreślić, iż dążenie owo jest natomiast w pełni zbieżne z długofalowymi celami polityki chińskiej w obliczu zbliżającego się zwania hegemonicznego Państwa Środka z USA – co zresztą znalazło odzwierciedlenie w cytowanych na łamach niniejszej publikacji enuncjacjach chińskiej prasy⁵¹.

Abstract

Marcin Adamczyk

China's perspective on the crisis on the European Union's eastern border (2021-2022)

The crisis on the European Union's eastern border was probably one of the possible key security threats in Central and Eastern Europe in 2021. In the face of the deteriorating situation on the Polish-Belarusian border, the idea of engaging the People's Republic of China as a mediator became relatively popular in Poland – as evidenced by numerous articles on leading Internet portals (such as Money.pl, Onet.pl or Rp.pl) and the increased interest in this topic in social media (observed by the author in discussions on Twitter in particular). At its core was the belief that the two countries represent an important place in China's economic policy – with a particular emphasis on their transit role within the New Silk Road. This article is intended as an attempt to answer to what extent this concept may have come to fruition, and how much do Minsk and Warsaw really mean to China?

Keywords: China, Poland, Belarus, Russia, European Union, 16+1, Polish-Belarusian border, economic cooperation, New Silk Road

⁵⁰ J. Jakóbowski, K. Kłysiński, *op.cit.*, s. 14.

⁵¹ Zob. więcej: M. Adamczyk, *Dwadzieścia lat minęło... I co dalej? O kluczowych wyzwaniach w ramach współczesnych stosunków Chiny–NATO*, [w:] *Transformacja Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego a uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne tego procesu*, red. M. Kulczycki, M. Musioł, Toruń 2020, s. 181-208.

References

- Adamczyk, M. & Baraniuk, K., *Media i organizacje kulturalne jako wybrane sposoby chińskiego oddziaływania międzynarodowego*, „Wschodnioznawstwo” 2017.
- Adamczyk, M. & Baraniuk, K., *Wywiad Chińskiej Republiki Ludowej – zarys struktur i metod działalności*, „Studia Orientalne” 2017, vol. 12, nr 2.
- Adamczyk, M., *Dwadzieścia lat minęło... I co dalej? O kluczowych wyzwaniach w ramach współczesnych stosunków Chiny–NATO*, [in:] *Transformacja Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego a uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne tego procesu*, eds. M. Kulczycki, M. Musioł, Toruń 2020.
- Adamczyk, M., *Media we współczesnym państwie totalitarnym na przykładzie Chińskiej Republiki Ludowej*, [in:] *Media XXI wieku. Studia Interdyscyplinarne*, eds. A. Momot, A. Drabina, Wrocław 2016.
- Adamczyk, M. & Pietkun, P., *List intencyjny oraz negocjacje w praktyce relacji gospodarczych z Republiką Korei na tle trzydziestolecia nawiązania stosunków polsko-koreańskich*, [in:] *Europa Środkowa i Wschodnia. Dekady wolności – czas przemian. Tom 3: Społeczno-gospodarcze aspekty przemian w Europie Środkowej i Wschodniej przed i po 1989 roku*, eds. M. Adamczyk, M. Siekierka, M. Lubicz Miszewski, Poznań 2021.
- Adamczyk, M. & Rutkowska, P., *Arms Trade in the Current Military Relations between the People’s Republic of China and Ukraine, and Its Role in Development of the Chinese Military Potential*, „Historia i Polityka” 2019, vol. 35, nr 28.
- Adamczyk, M., *Smok nad Dnieprem. Chiny w relacjach z Białorusią i Ukrainą po 2010 roku*, Sobótka 2018.
- Adamczyk, M., *Współpraca wojskowa kluczowym elementem relacji między Federacją Rosyjską a Chińską Republiką Ludową*, [in:] *Oblicza współczesnego terroryzmu*, red. G. Libor, b.m.w. 2016.
- Ambukita, E., *Chińskie inwestycje w Afryce – szanse czy zagrożenie*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse. Rynki Finansowe. Ubezpieczenia” 2015, nr 74, t. 2.
- Bąk, M., *Inicjatywa „16+1” z perspektywy krajów Europy Środkowej i Wschodniej*, „Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie” 2018, t. 47, nr 2.
- Belarus Trade Balance, Exports and Imports by Country and Region 2019*, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/BLR/Year/2019/TradeFlow/EXPIMP>.
- Beniušis, V., *Jak Litwa znalazła się na celowniku Chin?* [16 IX 2021], <https://przegladbaltycki.pl/17706,jak-litwa-znalazla-sie-na-celowniku-chin.html>.
- Bezpieczeństwo Polski na pierwszym miejscu – stan wyjątkowy przy granicy z Białorusią* [3 IX 2021], <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/Stan-wyjatkowy-przy-granicy-z-bialorusia>.

- Chen, S., *Poland-Belarus Situation Reflects Wider EU Crisis* [18 XI 2021], <https://global.chinadaily.com.cn/a/202111/18/WS6195a4b9a310cdd39bc75f85.html>.
- Chen, X., *Win-Win Cooperation: Formation, Development and Characteristics* [17 XI 2017], https://www.ciis.org.cn/english/ESEARCHPROJECTS/Articles/202007/t20200715_3604.html.
- China Global Investment Tracker*, <https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>.
- China Launches Freight Train to Germany Bypassing Belarus* [4 I 2022], <https://belsat.eu/en/news/04-01-2022-china-launches-freight-train-to-germany-bypassing-belarus/>.
- China Trade Balance, Exports and Imports by Country and Region 2019*, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2019/TradeFlow/EXPIMP>.
- Czerniak, A. & Blauth, K., *Co przyniosły inwestycje zagraniczne. Wpływ na gospodarkę Polski w ostatnim ćwierćwieczu*, Warszawa 2017.
- Czubiński, R., *Węgry: Chińskie kredyty na modernizację magistrali. Umowa utajniona* [21 V 2020], <https://www.rynek-kolejowy.pl/mobile/wegry-chinskie-kredyty-na-modernizacje-magistrali-umowa-utajniona-96834.html>.
- Durmaj, M., *System medialny w Chinach*, „Media Biznes Kultura” 2022, vol. 12, nr 1.
- Dyner, A.M., *Znaczenie współpracy z Chinami dla Białorusi*, „Biuletyn PISM” 2018, vol. 1679, nr 106.
- Ekspancja Chin na Białorusi: dlaczego Mińsk się jej nie boi?* [11 IX 2019], <https://studium.uw.edu.pl/ekspansja-chin-na-bialorusi-dlaczego-minsk-sie-jej-nie-boi/>.
- Firmanty, Ł., *Afryka we współczesnej polityce Chińskiej Republiki Ludowej*, Toruń 2013.
- Foreign Direct Investment, Net Inflows (BoP, Current US\$) – Poland*, https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?end=2020&locations=PL&most_recent_year_desc=false&start=2005.
- Foreign Ministry Spokesperson Zhao Lijian's Regular Press Conference on November 16, 2021* [16 XII 2021], https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/202111/t20211116_10448981.html.
- Gavrillko, G., Dashkevich, D.A. & Peiyu, Q., *Economic Cooperation between Republic of China and Republic of Belarus in the Context of Implementing the One Belt, One Road Foreign Economic Strategy*, „Studia Periegetica” 2019, vol. 25, nr 1.
- Germany to Strengthen Controls on Polish Border* [25 X 2021], <https://www.globaltimes.cn/page/202110/1237229.shtml>.
- Global Refugee Figure Surpasses 100 Million Mark, Over Half Directly Caused by US-Waged Wars* [26 VI 2022], <https://www.globaltimes.cn/page/202206/1269055.shtml> (21 VII 2022).

- Gostomski, E. & Michałowski, T., *Euroazjatycka unia gospodarcza – próba ożywienia instytucjonalnej integracji gospodarczej na obszarze dawnego ZSRR*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego” 2015, nr 41, t. 1.
- Habowski, M., *Elementy zmiany i kontynuacji w polityce Rzeczypospolitej Polskiej wobec Chińskiej Republiki Ludowej po 2015 r.*, „Dyplomacja i Bezpieczeństwo” 2016, vol. 4, nr 1.
- Izdebska-Białka, K., *Jak rozwiązać kryzys na granicy? „Chiny mogą zakulisowo wywierać presję”* [10 XI 2022], <https://www.money.pl/gospodarka/jest-sposob-na-lukaszenke-bezprecedensowe-sytuacje-wymagaja-bezprecedensowych-reakcji-6703308264586112a.html>.
- Jak rozwiązać kryzys na granicy? „Chiny mogą zakulisowo wywierać presję”* [11 XI 2021], <https://next.gazeta.pl/next/7,151003,27790213,jak-rozwiazac-kryzys-na-granicy-polsko-bialoruskiej-chiny.html>.
- Jakóbowski, J. & Kaczmarek, M., *Nietrafiona oferta Pekinu: „16+1” a chińska polityka wobec Unii Europejskiej*, „Komentarze OSW” 2017, nr 250.
- Jakóbowski, J. & Kłysiński, K., *Partnerstwo niestrategiczne. Stosunki białorusko-chińskie*, „Prace OSW” 2021, nr 81.
- Jakóbowski, J. & Niecypor, K., *Poniżej radarów wielkiej polityki – współpraca chińsko-ukraińska*, „Komentarze OSW” 2021, nr 395.
- Jakubowski, A., Komornicki, T., Kowalczyk, K. & Mischczuk, A., *Poland as a Hub of the Silk Road Economic Belt: Is the Narrative of Opportunity Supported by Developments on the Ground?*, „Asia Europe Journal” 2020, nr 18.
- Jarmołowicz, T., *Polska kolej a Nowy Jedwabny Szlak*, „Refleksje” 2018, nr 18.
- Kaczmarek, M. & Jakóbowski, J., *Chiny – Europa Środkowo-Wschodnia: „16+1” widziane z Pekinu*, „Komentarze OSW” 2015, nr 166.
- Kaczmarek, M., *Russia-China Relations in the Post-Crisis International Order*, Abingdon – Nowy Jork 2015.
- Kharchuk, S., *China’s „Strategic Silence” on the Poland-Belarus Border Crisis* [22 XII 2021], <https://chinaobservers.eu/chinas-strategic-silence-on-the-poland-belarus-border-crisis/> (21 VII 2022).
- Kharchuk, S., *What Is Drawing Xi’s China and Lukashenko’s Belarus Closer?*, „Polish Political Science Yearbook” 2021, nr 3 (50).
- Kobierski, Ł., *Spotkanie 17+1. Trudna przyszłość formatu* [5 III 2021], <https://warsawinstitute.org/pl/spotkanie-171-trudna-przyszlosc-formatu/> (19 VII 2022).
- Kopiński, D., *Ekspansja gospodarcza Chin w Afryce – szansa na rozwój czy początek neokolonizacji?*, [in:] *Afryka na progu XXI wieku Polityka. Kwestie społeczne i gospodarcze*, eds. D. Kopiński, A. Żukowski, Warszawa 2009.
- Kuzniecowa, D.W., *China and the Ukrainian Crisis: From ‘Neutrality’ to ‘Support’ for Russia*, „China Report” 2016, vol. 52, iss. 2.

- Lasoń, M., *Miejsce Chińskiej Republiki Ludowej w polityce zagranicznej Polski w drugiej dekadzie XXI w.*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2018, nr 2.
- Lu, J., Lin, H. & Li, J., *Xinhua Headlines: Amid Worsening Refugee Crisis on Poland-Belarus Border, Calls Grow for Prompt, Responsible Solution* [18 XII 2021], http://www.news.cn/english/2021-11/18/c_1310318431.htm.
- Lubina, M., *Niedźwiedź w cieniu smoka. Rosja-Chiny 1991-2014*, Kraków 2014.
- Lubina, M., *Russia and China. A Political Marriage of Convenience – Stable and Successful*, Opladen 2017.
- Michalik, A., *Unia Euroazjatycka – realną szansą dla integracji gospodarczej w regionie?*, „Studia Ekonomiczne” 2015, nr 228.
- Poland Urged to Take in Migrants Amid Belarus Row* [25 VIII 2021], <https://www.globaltimes.cn/page/202108/1232417.shtml> (21 VII 2022).
- Przychodniak, M., *Szczyt 17+1: kryzys we współpracy Chin z Europą Środkową*, „Komentarz PISM” 2021, nr 13.
- Przychodniak, M., *Inicjatywa 16+1 i wyzwania dla współpracy Chin z Europą Środkowo-Wschodnią*, „Biuletyn PISM” 2017, vol. 1563, nr 121.
- Ross, J., *The Basis of China’s ‘Win-Win’ Foreign Policy* [30 III 2015], http://www.china.org.cn/opinion/2015-03/30/content_35194074.htm (19 VII 2022).
- Rutkowska, P. & Adamczyk, M., *The Chinese People’s Republic Investment Engagement in Belarus and Ukraine after 2010*, „Nowa Polityka Wschodnia” 2018, vol. 16, nr 1.
- Stefan, M., *Litwa opuszcza chińską inicjatywę 17+1?*, https://ukladsil.pl/litwa_chiny/.
- Sun, L., *Ambasador Chin w Polsce: Zmierzymy się z wyzwaniami* [6 VII 2022], <https://www.rp.pl/publicystyka/art36657541-ambasador-chin-w-polsce-zmierzymy-sie-z-wyzwaniami>.
- Szabaciuk, A., *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej w kontekście rosnących napięć w Europie Wschodniej (część 1)*, „Komentarze IEŚ” 2021, nr 470 (167).
- Szabaciuk, A., *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej w percepcji władz Federacji Rosyjskiej i Białorusi*, „Komentarze” IEŚ 2021, nr 447 (144).
- Szczotka, P., *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej. Czy Chiny mogą pomóc z niego wyjść?* [6 XII 2021], <https://warsawinstitute.org/pl/kryzys-na-granicy-polsko-bialoruskiej-czy-chiny-moga-pomoc-z-niego-wyjsc/>.
- Szoszyn, R., *Zachód odstrasza przyjaciół Mińska. Chiny odwracają się od Łukaszenki* [3 IX 2021], <https://www.rp.pl/polityka/art18880531-zachod-odstrasza-przyjaciol-minska-chiny-odwracaja-sie-od-lukaszenki>.
- Szymańska, E.J. & Wielechowski, M., *The New Silk Road Importance for Polish-Chinese Trade Relations*, „Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Ekonomika i Organizacja Logistyki” 2019, vol. 3, nr 4.
- Trusewicz, I., *Chiny opuszczają Łukaszenkę. Wielkich pieniędzy nie będzie* [2 IX 2021], <https://www.rp.pl/biznes/art18878161-chiny-opuszczaja-lukaszenke-wielkich-pieniedzy-nie-bedzie>.

- Whelan, S., *China-Europe Rail Freight Rising, But Border Tension Sparks New Routes* [22 XI 2021], <https://theloadstar.com/china-europe-rail-freight-rising-but-border-tension-sparks-new-routes/>.
- Wniosek o stan wyjątkowy przy granicy z Białorusią [31 VIII 2021], <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/Stan-wyjatkowy-przy-granicy-z-bialorusia>.
- Xin, P., *Uncle Sam Spreading Self-Righteous Democracy is 'Weapon of Mass Destruction' in Targeted Countries* [27 XII 2021], <https://www.globaltimes.cn/page/202111/1240034.shtml>.
- Yin, Y. & Zhang, D., *Belarus Ready to Offer Alternative to Lithuanian Products to China: Ambassador* [16 XII 2021], <https://www.globaltimes.cn/page/202112/1241669.shtml>.
- Yin, Y. & Zhang, D., *Companies Skittish about Rail Link Between Poland, Belarus* [16 XII 2021], <https://www.globaltimes.cn/page/202111/1239127.shtml>.
- Zhang, W., *Win-Win Cooperation is Genuine Wisdom* [17 VII 2019], <https://www.chinadaily.com.cn/a/201907/17/WS5d2e742fa3105895c2e7dd4a.html>.
- Zhong, W., *Human Rights Situation on Poland-Belarus Border „Alarming”: Senior Official* [21 XII 2021], <http://en.people.cn/n3/2021/1121/c90000-9922225.html>.
- Zhong, W. & Liang, J., *Cries for Survival, Justice – Overseas Human Rights Survey (Part I)* [13 XII 2021], <http://en.people.cn/n3/2021/1213/c90000-9931790.html>.
- Zhigao, L., Dunford, M. & Weidong, L., *Coupling National Geo-Political Economic Strategies and the Belt and Road Initiative: The China-Belarus Great Stone Industrial Park*, „Political Geography” 2021, nr 84.

Marcin Adamczyk – dr politologii, wiceprezes Stowarzyszenia „Projekt Akademia” we Wrocławiu. ORCID: 0000-0002-3432-0358